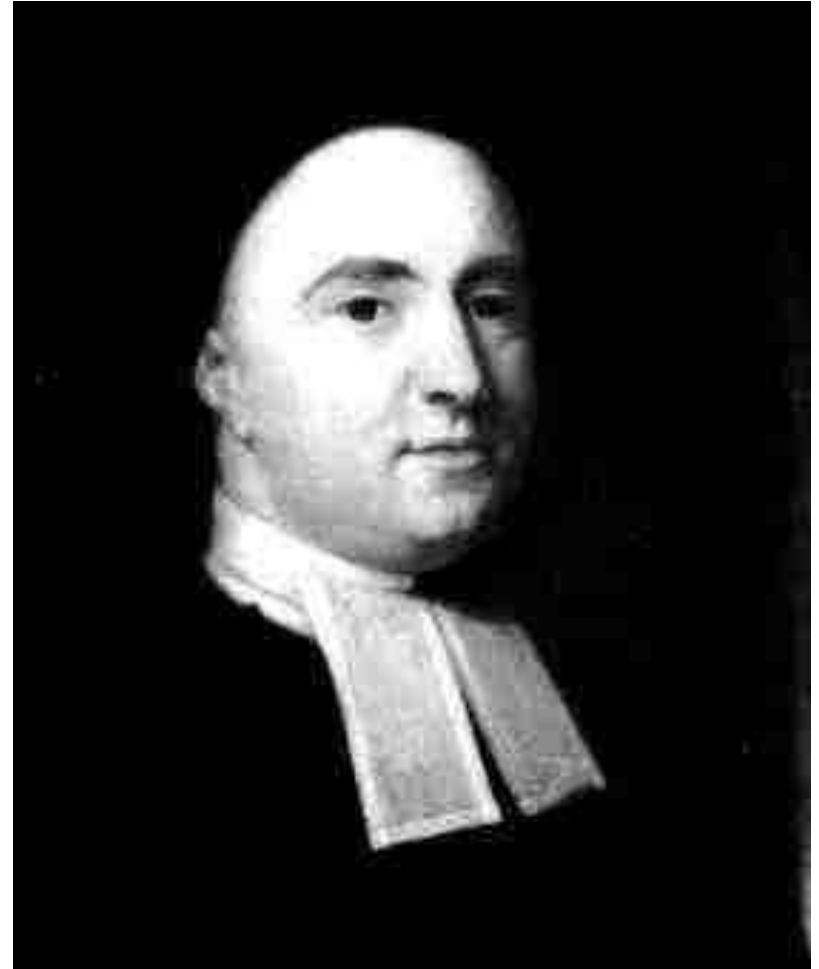

George Berkeley (1685-1753)

- Biskup Dublina
- Bezkompromisowy naukowiec i eksperymentator
- Niekonwencjonalny teoretyk poznania
- Zwalczał ateizm
- Propagował idee wyższego szkolnictwa w Ameryce
- Podstawą badań naukowych była dla niego psychologia, którą połączył z filozofią.
- Gł. dzieła: *Nowa teoria widzenia* (1 monografia psychologiczna), *Traktat o zasadach poznania ludzkiego*, *Trzy dialogi między Hylasem i Filonousem*.

Immaterializm

- To, co jesteśmy w stanie zrozumieć to niematerialna zawartość naszego umysłu. Zatem czy te duchowe treści świadomości (idee) mogły zostać spowodowane przez rzeczy o innym charakterze, tzn. przedmioty materialne?
- Argument przeciwko istnieniu substancji materialnej.
- Idea (kopia, reprezentacja, wyobrażenie) rzeczy (Locke) czy idea jako przedmiot postrzeżeń zmysłowych?
- Konsekwentny empiryzm = istnieją jedynie umysły i ich zawartości. Postulowanie istnienia substancji materialnej to wykraczanie poza granice doświadczenia.
- Immaterializm – nie istnieje substancja materialna niezależna od świadomości.
- To, co nazywamy ciałami, to zespoły postrzeganych przez podmiot jakości zmysłowych.

Spróbuj wyobrazić sobie przedmiot istniejący niepostrzegalnie

Czy możemy podać inne znaczenie zdania „biedronka istnieje zimą” poza tym, że „biedronka jest zimą postrzegana / postrzegalna”? Co to znaczy istnieć?

- Nie można oddzielić istnienia rzeczy od jej postrzegania przez jakiś umysł. Przedmiot niepostrzegalny lub niemożliwy do pomyślenia jest sprzeczny.

Esse est percipi

- Eksperyment myślowy z wazonem odbijającym się w lustrze w pokoju, w którym nas nie ma
- Dla przedmiotów świata zewnętrznego istnieć oznacza być postrzeganym (*esse est percipi*).
- Paradoksalne konsekwencje: co z trwałością i jednością rzeczy?
- Niedokładność języka.
- Rzeczy są postrzegane przez Boga.

Spirytualizm

- Cel Berkeleya: wykazać, że przedmiotom zmysłowym nie przysługuje istnienie absolutne, niezależne od umysłu (arg. przeciwko materialistom i ateistom).
- Idee nie istnieją samodzielnie, muszą istnieć umysły, w których idee są zapodmiotowane.
- Umysły – skończone (ludzkie) i nieskończone (Boski) są prawdziwymi substancjami.
- „Bóg budzi te idee w naszych umysłach”, „idee są wrażone w zmysły”, są pierwowzorami istniejącymi w umyśle Boga.
- Idee jako przedmioty zmysłowe nie zależą od umysłów skończonych w taki sposób, w jaki zależy ode mnie idea krowy skaczącej przez księżyc (fikcja). Księżyc natomiast jest przedmiotem zmysłów niezależnym w swym istnieniu od mojego umysłu.

Argument za względnością jakości pierwotnych

- Jeśli ktoś położy jedną rękę na gorącym miejscu, a drugą na zimnym, a następnie zanurzy obie ręce w wodzie, to będzie odczuwał ciepło w jednej dłoni, a zimno w drugiej. Wg Berkeleyya, dowodzi to tego, że woda nie jest sama w sobie ani gorąca, ani zimna.

Nie sposób wyobrazić sobie ciała bez wtórnej jakości (np. barwy), więc nie można oddzielić barwy (j.wtórnej) od rozciągłości (j.pierwotnej).

Krytyka: osoba niewidoma może postrzegać lub przedstawić sobie przedmiot rozciągnięty bez barwy.

Przypadek pana Molyneux

- Niewidomy od urodzenia nauczył się odróżniać dotykiem sześcian od kuli. Gdy odzyskuje wzrok, nie potrafi ich odróżnić za pomocą wzroku. Brak mu doświadczenia, które pouczyłoby go, jak to, co rozpoznaje za pomocą dotyku, działa na jego wzrok.
- Berkeley uważa, że tak jak powierzchnia kwadratu postrzegana dotykiem jest innego rodzaju, co powierzchnia kwadratu postrzegana wzrokiem, tak idee powstałe w postrzeganiu wzrokowym są zupełnie nowymi percepcjami. Widzialne wielkości są swoiście różne od dotykalnych rozciągłości. Nie istnieje wspólna idea (np. kształtu) dla postrzeżeń wzrokowych i dotykowych.

Teizm Berkeleyya

- Argument na istnienie Boga: przyczynowy, aposterioryczny:
„Przedmioty zmysłowe istnieją realnie, skoro zaś istnieją realnie, muszą być z konieczności postrzegane przez nieskończony umysł, a zatem istnieje umysł nieskończony, czyli Bóg”.
- Czy można wywieść istnienie Boga z jego idei?

Problem rozróżnienia aktu i przedmiotu poznania

- Jak zwraca uwagę B. Russell, Berkeley swoje przekonanie o tym, że wszystko, co można poznać, musi znajdować się w umyśle, opiera na **pomieszaniu rzeczy ujmowanej z aktem ujmowania**. Akt poznania ma charakter duchowy, ale czy wobec tego również przedmiot w ten sposób ujmowany musi być w jakimś sensie duchowy? Kolor malin zależy od relacji naszych organów zmysłowych do malin.
- Podstawowa cecha umysłu: zdolność ujmowania rzeczy innych niż on sam! Bezpośrednia znajomość rzeczy polega na relacji między umysłem a czymś, czym co nim nie jest.

